

Η ΠΑΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
ΜΕ ΤΙΣ **ΑΙΡΕΣΕΙΣ** ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Ο Χριστιανισμός ήρθε πολλές φορές αντιμέτωπος με διάφορες αιρέσεις.

Ως αίρεση χαρακτηρίζεται η παρέκκλιση από την ορθή χριστιανική διδασκαλία, δηλαδή, την ορθοδοξία.

Η ορθοδοξία διατυπώθηκε από την Εκκλησία στις Οικουμενικές Συνόδους με τη συνδρομή του κράτους.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Η **Βυζαντινή Αυτοκρατορία** στήριξε την **Εκκλησία** ως **κράτος**

- ηθικά και
- υλικά

αλλά αναμείχθηκε επίσης στα δογματικά θέματα της **Εκκλησίας** και στις διαμάχες με τις αιρέσεις, με αποτέλεσμα τα **εκκλησιαστικά** θέματα να γίνονται και **πολιτικά**.

ΑΡΕΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ο **Αρειανισμός** εμφανίστηκε κατά τον 4^ο αιώνα και δίδασκε ότι ο Υιός είναι δημιούργημα του Θεού και αμφισβητούσε τη θεότητά του.

Είχε πολύ μεγάλη διάδοση μεταξύ των υπηκόων της αυτοκρατορίας και των **γερμανικών φύλων**, με εξαίρεση τους **Φράγκους**.

Καταδικάστηκε από τις οικουμενικές συνόδους:

- της Νίκαιας (325) και
- της Κωνσταντινούπολης (381)

Ο Άρειος, με καταγωγή από την Κυρηναϊκή της Βόρειας Αφρικής, πρεσβύτερος της Αλεξάνδρειας, ήταν ο «πατέρας» της αίρεσης του Αρειανισμού.

*Expressa ex Hartmanno Schedel
de Temporibus Mundi pag. 131. editionis
Nurembergæ 1493.*

Εικόνα όπου απεικονίζεται η σύνοδος της Νίκαιας (325) στην οποία καταδικάστηκε η διδασκαλία του Αρείου. Διακρίνεται ο Άρειος στα πόδια του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου και των λοιπών επισκόπων. Μονή Μεγάλου Μετεώρου, Καλαμπάκα.

Ο Άγιος Νικόλαος χαστουκίζει τον Άρειο στη σύνοδο της Νίκαιας
Τοιχογραφία σε ρωσική μονή της υστεροβυζαντινής περιόδου

Πηγή εικόνας: <https://en.wikipedia.org/wiki/Arius>

Ο Άγιος Νικόλαος χαστουκίζει τον Άρειο – Έργο του Giovanni Gasparro

Πηγή εικόνας: <http://www.giovanngasparro.com/sp.php?p=957>

ΝΕΣΤΟΡΙΑΝΙΣΜΟΣ

Κατά τον 5^ο αιώνα αναζωπυρώθηκε η διαμάχη για τη σχέση της θείας και της ανθρώπινης φύσης του Χριστού.

Ο **Νεστοριανισμός** υποστήριζε την υπεροχή της ανθρώπινης έναντι της θείας φύσης του Χριστού και καταδικάστηκε από την Γ' Οικουμενική Σύνοδο της Εφέσου το 431.

Νεστόριος
(381 – 451)

Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως
(427 – 431)

Έργο του Romeyn de Hooghe, 1688

ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ

Ο **Μονοφυσισμός** ήταν η πλέον μοιραία αίρεση για τη **Βυζαντινή Αυτοκρατορία**. Οι **μονοφυσίτες** υποστήριζαν ακριβώς το αντίθετο από τους οπαδούς του **Νεστοριανισμού**, ότι, δηλαδή, η θεία φύση απορρόφησε την ανθρώπινη φύση του Χριστού. Καταδικάστηκε από την Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο της Χαλκηδόνας το 451 και οι **μονοφυσίτες** διώχθηκαν έντονα από το **κράτος**.

ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ

Ο **Μονοφυσιτισμός** εξαπλώθηκε στις ανατολικές επαρχίες της Αυτοκρατορίας, κυρίως στην **Παλαιστίνη**, στη **Συρία** και στην **Αίγυπτο**.

Λόγω των έντονων διωγμών από την κεντρική εξουσία που υπέστησαν οι **μονοφυσίτες**, δέχθηκαν πρόθυμα τη νέα θρησκεία του **Ισλάμ**, για να απαλλαγούν από τους διωγμούς που τους επέβαλλε η **Κωνσταντινούπολη**.

ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ο αυτοκράτορας Ιουλιανός ήταν ο τελευταίος που προσπάθησε να αναστήσει τη λατρεία στους Ολύμπιους θεούς. Μετά τον θάνατό του σε μάχη εναντίον των Περσών το 363, ονομάστηκε Παραβάτης ή Αποστάτης.

Ο αυτοκράτορας Ιουλιανός
συνεδριάζει με τους γραμματείς
Έργο του Edward Armitage 1875,
Walker Art Gallery, Liverpool

Πηγή εικόνας: [https://en.wikipedia.org/wiki/Julian_\(emperor\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Julian_(emperor))

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Α΄

Το τελικό χτύπημα στην αρχαία θρησκεία δόθηκε από τον αυτοκράτορα **Θεοδόσιο Α΄** στο τέλος του 4^{ου} αιώνα. Τα μέτρα που πήρε κατά της παλαιάς θρησκείας ήταν:

- 1 έκλεισε τους αρχαίους ναούς
- 2 έκλεισε τα μαντεία
- 3 απαγόρευσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες
- 4 απαγόρευσε τα Ελευσίνια Μυστήρια

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Α΄

Η βασιλεία του αυτοκράτορα **Θεοδόσιου Α΄** στιγματίστηκε από τη σφαγή περίπου 7.000 Θεσσαλονικέων, η πλειοψηφία των οποίων ήταν λάτρεις της παλιάς θρησκείας, στον ιππόδρομο της πόλης το 390.

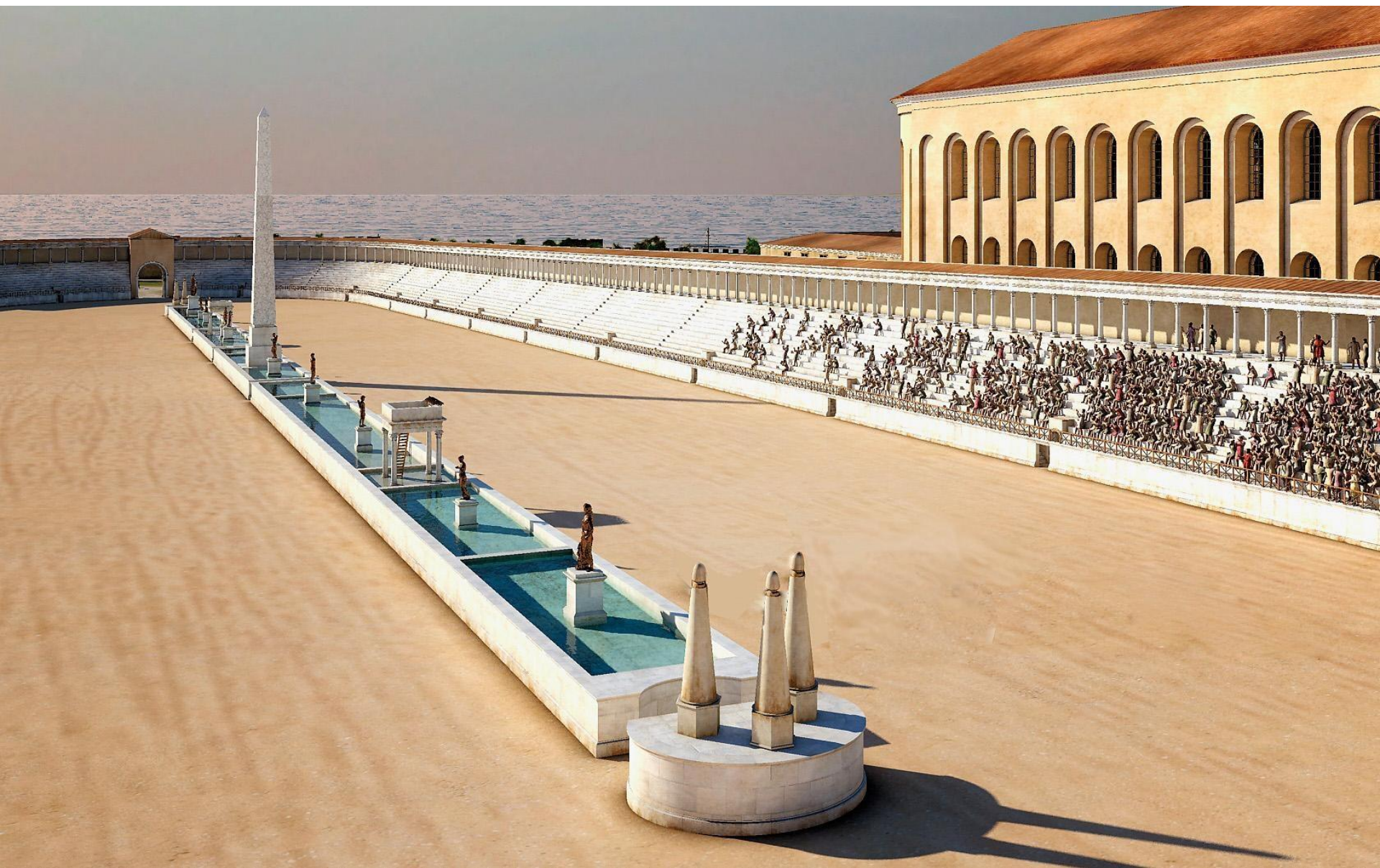
Η σφαγή επηρέασε τον μητροπολίτη Αμβρόσιο, ο οποίος αρνήθηκε την κοινωνία και την είσοδο του **Θεοδοσίου** στην **Εκκλησία**, μέχρι να μετανοήσει.

Ο Ιππόδρομος της Θεσσαλονίκης – ψηφιακή αναπαράσταση

Πηγή εικόνας: <https://parallaximag.gr/thessaloniki/to-krymmeno-mystiko-tis-gounari-pou-prepei-na-anakalypseis>

Ο Ιππόδρομος της Θεσσαλονίκης – ψηφιακή αναπαράσταση

Πηγή εικόνας: <https://parallaximag.gr/thessaloniki/to-krymmeno-mystiko-tis-gounari-pou-prepei-na-anakalypseis>

Ο μητροπολίτης Αμβρόσιος αρνείται
την είσοδο στον ναό στον Θεοδόσιο

Έργο του Anthoni Van Dyke, 1619
National Gallery, Λονδίνο, Αγγλία

Πηγή εικόνας:

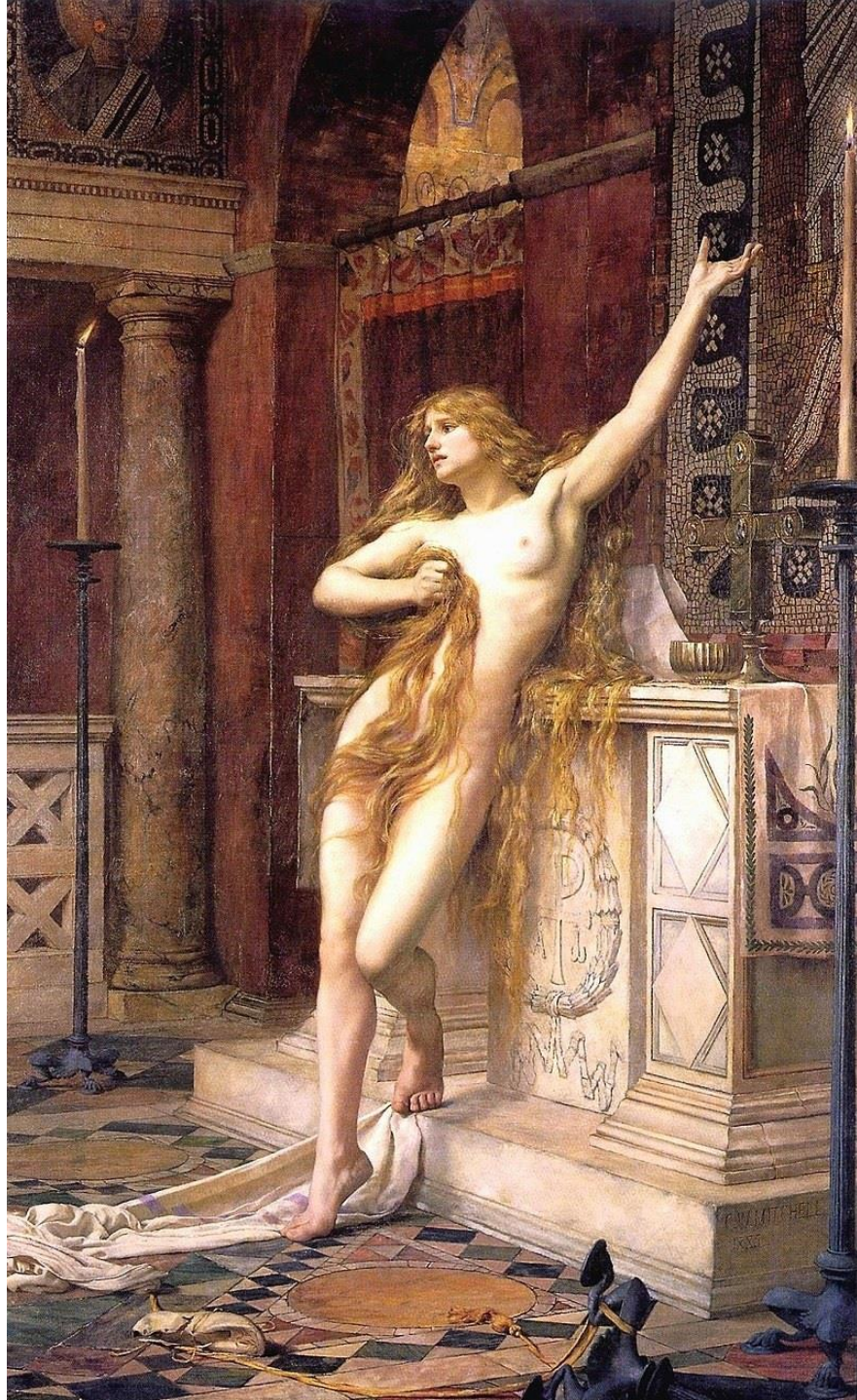
https://en.wikipedia.org/wiki/Massacre_of_Thessalonica

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ↔ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Μετά την οριστική απαγόρευση της αρχαίας θρησκείας ξέσπασε σε όλη την αυτοκρατορία ένα κύμα **βίας** απέναντι στους **Εθνικούς** ή στους **Έλληνες**, όπως ονομάζονταν οι λάτρεις της αρχαίας θρησκείας.

Υπήρξαν πολλά ανθρώπινα θύματα αυτής της **βίας**, μεταξύ αυτών και η φιλόσοφος και μαθηματικός **Υπατία** από την Αλεξάνδρεια.

«Η Υπατία πριν τη δολοφονία της στην εκκλησία»
Πίνακας του Charles William Mitchell, 1885
Laing Art Gallery, Newcastle, Αγγλία

Η Υπατία σύρθηκε από τον όχλο σε εκκλησία της Αλεξάνδρειας, όπου εκεί την απογύμνωσαν, την έγδαραν ζωντανή πριν την θανατώσουν, την διαμέλισαν και πέταξαν τα μέλη του σώματός της σε διάφορα σημεία της πόλης.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ↔ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Από το κύμα **βίας** δεν ξέφυγαν ούτε τα έργα τέχνης: ο **όχλος** κατέστρεφε ή ακρωτηρίαζε γυμνά αγάλματα και μετέτρεπε αρχαίους ναούς σε εκκλησίες.

Φανατικοί και ακραίοι χριστιανοί, συχνά καλόγεροι, φανάτιζαν και οδηγούσαν το πλήθος σε αυτές τις ακρότητες.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Οι Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας

- Μέγας Βασίλειος
- Γρηγόριος Νύσσης
- Γρηγόριος Ναζιανζηνός
- Ιωάννης Χρυσόστομος

τήρησαν άλλη στάση απέναντι στον **Ελληνισμό**:
αξιοποίησαν την **αρχαία ελληνική φιλοσοφία**
για τη διαμόρφωση του δόγματος της Τριαδικής
Θεότητας και την αντιμετώπιση των αιρέσεων.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Οι Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας είχαν σπουδάσει οι ίδιοι τους στις φημισμένες σχολές της **Αθήνας** και των άλλων κέντρων του **Ελληνισμού** και πρότειναν την επιλεκτική αξιοποίηση των κλασικών κειμένων, με τον τρόπο της **μέλισσας** που παίρνει από τα άνθη μόνο ό,τι χρειάζεται, όπως περιγράφει ο Μέγας Βασίλειος.

Κείμενα, συγγραφή, ιστορική έρευνα, εικόνες: Γαρίτατζης Χαράλαμπος (ΠΕ07)
Φιλολογική επιμέλεια: Dr. Γεωργία Μιχαήλ (ΠΕ02)